

РОЗДІЛ 8. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕДАГОГІКИ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІАГНОСТУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО НАУКОВОГО ПРАЦІВНИКА ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В ПРОЦЕСІ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE PROJECT ACTIVITY OF DIAGNOSTIC COMPETENCE OF THE FUTURE SCIENTIFIC EMPLOYEE OF A HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTION IN THE PROCESS OF EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC TRAINING

У статті досліджують актуальні проблеми теоретичного обґрунтування проєктної діяльності майбутнього наукового працівника вищих військових навчальних закладів. Сутність військово-професійної діяльності діагностувальної компетентності наукового працівника у вищому військовому навчальному закладі має дослідницький характер та спрямована на проєктування, конструювання та реалізацію взаємодії в освітньо-науковому середовищі з метою вдосконалення рівня підготовленості і до виконання завдань за призначенням.

Головною метою нашого дослідження є визначення сутнісних характеристик проєктної діяльності діагностувальної компетентності військового науковця Збройних Сил України.

Завдання дослідження: дослідити генезис та розвиток уяви про проєктну діяльність як виду військово-наукової та професійної діяльності майбутнього військового науковця; виявити сутність характеристики проєктної діяльності і відповідно до отриманих результатів визначити її місце та значення у військово-професійній дослідницькій діяльності майбутнього військового науковця в процесі освітньо-наукової підготовки.

Діагностувальна компетентність визначається як здатність ефективно використовувати методи та інструменти для збору, аналізу та оцінки інформації у процесі вирішення завдань. В контексті військової науки ця компетентність має багатогранний характер, охоплюючи як загальні методи дослідження, так і специфічні для військового напрямку.

Проєктна діяльність, спрямована на дослідження конкретних військових питань, є ідеальним засобом формування діагностувальної компетентності.

В результаті дослідження визначено сутнісну характеристику проєктної діяльності військового наукового працівника. Крім цього, досліджено генезис та розвиток уяви про проєктну діяльність як виду військово-професійної діяльності науковця. Опанування військовими фахівцями проєктною культурою та використання методу проєктів в освітньому процесі майбутніх офіцерів є перспективним напрямом удосконалення рівня їх підготовленості та ефективного виконання ними завдань за призначенням.

Ключові слова: діагностувальна компетентність, проєктування, наукове проєктування, наукова діяльність, освітньо-наукова підготовка, проєктна діяльність, проєктна культура, вищий військовий навчальний заклад.

The article examines the current problems of theoretical justification of the project activity of the future researcher of higher military educational institutions. The essence of the military professional activity of a scientific worker at a higher military educational institution is research in nature and is aimed at the design, construction and implementation of interaction in the educational and scientific environment in order to improve the level of preparedness and to perform assigned tasks.

The main goal of our research is to determine the essential characteristics of the diagnostic competence project activity of the military scientist of the Armed Forces of Ukraine.

Methods. Theoretical analysis, synthesis, retrospective analysis of pedagogical design, modeling, generalization of the existing experience of combat operations and modern pedagogical technologies of training military personnel.

As a result of the study, the essential characteristics of the project activity of a military scientific worker were determined. In addition, the genesis and development of the idea of project activity as a type of military-professional activity of a scientist was investigated. The mastery of project culture by military specialists and the use of the project method in the educational process of future officers is a promising direction for improving the level of their preparedness and their effective performance of assigned tasks.

Conclusion. As a result of the study, the essential characteristics of the project activity of a military scientific worker were determined. In addition, the genesis and development of the idea of project activity as a type of military-professional activity of a scientific worker was investigated. In accordance with the state of the socio-cultural situation and theoretical and methodological developments in the research direction we have chosen, the problem of developing the theory and technology of project activity of a scientist in a higher military educational institution is now quite important and relevant, and its development should be based on a system-activity methodology.

Key words: diagnostic competence, design, scientific design, scientific activity, educational and scientific training, project activity, project culture, higher military educational institution.

УДК 37.01.09

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/63.2.43>

Шемчук В.А.,

канд. пед. наук, ст. дослідник, начальник науково-дослідного відділу розвитку фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту науково-дослідного центру проблем фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно оздоровчих технологій Національного університету оборони України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сутність військово-наукової та професійної діяльності майбутнього наукового працівника у вищому військовому навчальному закладі Збройних Сил України має дослідницький характер та спрямована на проектування, конструювання та реалізацію взаємодії у освітньо-науковому середовищі з метою удосконалення рівня підготовленості до виконання завдань за призначенням. Вищезазначене зумовлює організацію дослідження в напрямі проектної діяльності наукового працівника у вищих військових навчальних закладах. У науково-методичній літературі та практиці підготовки військовослужбовців різних категорій та вікових груп цій проблемі приділяється мало уваги, хоча актуальність та необхідність різновиду професійної спеціалізації фахівців на сучасному етапі розвитку військово-професійної освіти не викликає сумнівів, адже сучасний атестований (офіцер) науковий працівник має постійно займатися проектно-технологічною та інноваційною діяльністю. Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Національного університету оборони України за темою «Оптимізація змісту фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців ВВНЗ на період дії правового режиму воєнного стану» та оперативного завдання за темою «Досвід забезпечення фізичної готовності військовослужбовців Збройних Сил України в умовах дії правового режиму воєнного стану».

Аналіз останніх досліджень і публікацій у напрямі розвитку різних компетентностей (професійної підготовленості) викладено в наукових працях учених: Горбатюк Р., Білан Н., Сіткар С. [1], Lukianova L. [2], Плохута І., Ягупов, В. [3], Kravchenko O., Tymchuk D., Pavlysh T., Kyslenko D., Lutsenko O. [4], Власко С., Шемчук В., Корнієнко О., Трішун Р., Василенко М. [5–18]. Вищезазначені напрацювання є прийнятними за своєю науково-методичною складовою частиною для використання в нашому дослідженні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Моніторинг науково-методичної та спеціальної літератури (інтернет-ресурсів) свідчить про те, що у напрацюваннях вищезазначених учених є системний підхід щодо формування необхідних компетентностей у наукових працівників цивільних закладів вищої освіти і що ці професійні навички забезпечують досягнення цілей та завдань освітнього процесу здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти. Однак, незважаючи на позитивний результат, зазначений вище, а також відповідно до результату аналізу змісту програм підготовки фахівців, враховуючи специфіку військово-професійної діяльності фахівців – вони неповною мірою забезпечують досягнення відповідного результату необхідного для майбутніх військових науковців, а саме: забезпечення

необхідного рівня підготовленості військовослужбовців до виконання завдань за призначенням.

Відповідним чином, важливим також є забезпечення спеціальними теоретичними знаннями та практичними навичками майбутніх наукових працівників та безпосередньому виконанні функціональних обов'язків за посадою, як у вищому військовому навчальному закладі, так і в бойових підрозділах. Крім цього, аналіз спеціалізованої науково-методичної літератури показав, що питання проектної діяльності військового наукового працівника у вищому військовому навчальному закладі не розкриті, що потребує додаткових наукових розвідок.

Мета статті. Головною метою нашого дослідження є визначення сутнісних характеристик проектної діяльності майбутнього військового науковця.

Завдання дослідження:

1) дослідити генезис та розвиток уяви про проектну діяльність як виду військово-наукової та професійної діяльності майбутнього військового науковця;

2) виявити сутність характеристики проектної діяльності і відповідно до отриманих результатів визначити її місце та значення у військово-професійній дослідницькій діяльності майбутнього військового науковця в процесі освітньо-наукової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Актуальність наукового проектування зумовлена вимогами сьогодення. Нині спостерігається трансформація рівня професійного розвитку в напрямі творчості, креативності та затребуваності позиції військового науковця-новатора. Тому паралельно з класичними видами наукової та військово-професійної діяльності майбутнього науковця у вищих військових навчальних закладах (прогностична, дослідницька, інформаційно-комунікативна, організаційна, методична тощо) з'являються нові види професійної спеціалізації. До такого виду належить проектна діяльність фахівців різних груп населення, що зумовило організацію дослідження. Дослідження проведено упродовж 2022–2023 років на освітньо-науковій базі Національного університету оборони України.

Сучасна вища військова освіта вимагає від майбутніх наукових працівників високого рівня компетентності та готовності до вирішення складних завдань у галузі військової науки. Проектна діяльність, яка базується на вивченні та розв'язанні конкретних проблем, є важливим елементом формування та розвитку діагностичної компетентності майбутніх науковців. У даній статті розглянемо теоретичні та методичні аспекти проектної діяльності в контексті діагностувальної компетентності студентів вищих військових навчальних закладів [5–7].

Під час дослідження використані такі методи: теоретичний аналіз, синтез, ретроспективний аналіз педагогічного проєктування, моделювання, узагальнення наявного досвіду бойових дій та сучасних педагогічних технологій підготовки військовослужбовців.

Під час аналізу різноманітних підходів у напрямі дослідження сутності та призначення наукового проєктування в класичній та сучасній педагогічній спадщині, нами встановлено, що воно є безсумнівною умовою здійснення регулятивно-проєктивної функції освіти та нині виокремлюється у вид діяльності військового науковця.

Під сутністю наукового проєктування, у ході якого розробляються основні ідеї експозиції і її конкретний зміст, ми розуміємо спеціалізовано-прикладну діяльність військового науковця, яка спрямована, насамперед, на забезпечення необхідного рівня підготовленості до виконання завдань за призначенням, а також на аналіз пізнавально-дослідницької та соціокультурної ситуації, розробку гіпотетичної теоретичної моделі, концептуально-технологічних домінант та ресурсного забезпечення освітньо-наукової діяльності в напрямі підготовки, їх інноваційній та пізнавальній дослідницькій діяльності. Діагностувальну компетентність майбутніх докторів філософії наголошуємо невід'ємним та обов'язковим компонентом їхньої професійної компетентності та вважаємо, що вона демонструє чи характеризує їхні діагностувальну підготовленість, інтелектуальну, діяльнісну та суб'єкту здатність, а також професійну, особистісну й психологічну готовність до реалізації діагностувальної функції шляхом творчого дотримання педагогічних принципів діагностувальної діяльності та використання в педагогічній діяльності сучасних методів, методик, технологій і засобів педагогічного діагностування [3].

Крім цього, сутність та структура проєктної діяльності має визначатися з урахуванням онтології діяльності, яка розкривається за допомогою системно-діяльнісної методології. Як критерії необхідно використовувати онтологічні характеристики діяльності як субстанції та особисту авторську схему діяльності. Варто також зауважити, що різноманітна людська діяльність, у тому числі й військово-професійна, складається з двох шарів: об'єктивного та суб'єктивного. Суб'єктивний характеризується проєктним усвідомленням суб'єкта, його проєктними здібностями. Інший шар представлений вихідним матеріалом, кінцевим продуктом, планом та технологічними характеристиками на кожному етапі (методи, засоби, форми, дії, підходи тощо) [7–9; 11; 18–19].

Сутнісні характеристики вищезазначених шарів проєктної діяльності визначають опис типу діяльності, що спрямовує наше дослідження в методологію підготовки військових фахівців.

Проєктування є розумовою діяльністю, яка визначає майбутній процес та результат трансформації дійсності з урахуванням природних та соціальних законів відповідно до вибору та прийняття рішень. У процесі проєктування важливим є виділення його ідеального характеру. Дії здійснюються не з реальними явищами та процесами, а з їх уявними розумовими моделями. Мета проєктування полягає в тому, щоб закласти початок змінам в оточуюче людину штучне середовище. Штучне середовище не піддається проєктуванню, бо є об'єктивною реальністю з наукової та матеріалістичної точки зору. Крім цього, штучні закономірності існування об'єкта мають виступати в основному для здійснення проєктного відношення. Варто зауважити, що все, чого торкається рука людини в процесі цілеспрямованої професійної діяльності, перетворюється на штучне середовище. Проєктування – це уявна розумова зміна цього середовища.

Проєктування як соціокультурний феномен є:

- процесом створення уяви про об'єкт, який ще не існує;
- діяльністю з трансформації звичайних природних явищ у штучні предмети та процеси, що задовольняє людські потреби;
- вибором оптимальних та адекватних способів трансформативної дії;
- розвитком об'єкта трансформації;
- ставленням людини до дійсності, в якому відображається прагнення до її зміни та трансформації.

У логічній структурі проєктування вирізняються такі основні етапи: постановка завдання, збір інформації, аналіз даних, вибір стратегії, вибір тактики, формулювання ідей, порівняння варіантів, синтез, оцінка, оптимальне рішення, конкретизація та рефлексія. Крім цього, проведений нами моніторинг спеціалізованої науково-методичної літератури з проблеми проєктної діяльності наукового працівника вищого військового навчального закладу, дав змогу констатувати, що до її структури органічно входять такі компоненти: визначення задуму, аналіз пізнавальної та практичної ситуації, теоретичне моделювання, визначення концепції трансформацій (перетворень), розробка технології, розробка стратегічної програми реалізації проєкту, пошук необхідних засобів реалізації проєкту, експертна оцінка результатів до та після впровадження [9–12; 14; 16; 17–19]. Інтегральне уявлення про проєктування надає змогу застосувати його методологію у практиці.

Загальна схема наукового проєктування наведена нижче:

- 1) аналіз вихідних даних, визначення цілей процесу дослідження з урахуванням наявного бойового досвіду та вимог сьогодення;

2) генерування задуму (ідей) процесу дослідження (формування варіантів технологічних способів);

3) оцінка можливих варіантів та вибір оптимальної дослідницької технології освітнього процесу здобувачів вищої освіти, яка розробляється;

4) розробка прийомів реалізації обраної дослідницької технології, тобто системи діяльності науковця;

5) підбір необхідного освітньо-матеріального забезпечення (технічних засобів навчання) для забезпечення освітнього процесу;

6) уявне експериментування майбутнього процесу дослідження, встановлення та уточнення його просторово-часових характеристик;

7) документальне оформлення проєкту відповідно до вимог нормативно-правових актів та керівних документів;

8) реалізація розробленого проєкту в системі професійної освіти;

9) рефлексія отриманих результатів;

10) аналіз та впровадження проєктів [4–7; 9; 17–19].

Вище зазначена логічна послідовність дій на практиці може по-різному реалізовуватися військовим науковим-проєктувальником. На цьому етапі вводиться поняття стратегії проєктування як певної послідовності дій, яку обирає проєктувальник із метою трансформації початкового завдання в готовий проєкт. Виділяють кілька можливих стратегій: лінійну, циклічну, розгалужену та адаптивну. Можливим також є використання на практиці стратегії випадкового пошуку та приросту. Кожна з них чи їх поєднання можуть використовуватися науковим працівником залежно від його індивідуального стилю проєктно-дослідницької діяльності. Результатом наукового проєктування є проєкт, під яким розуміється комплексна норма діяльності, яка виражає цільове уявлення, фіксуючи властивості майбутнього результату чи продукту у співвідношенні з ходом його досягнення в освітньо-науковому процесі. Нині у психолого-педагогічній та методичній літературі є різноманітні підходи до онтології та технології розробки проєктів. Відповідно до методологічних та теоретичних уявлень провідних науковців у цьому напрямі – проєкт має складатися з двох основних компонентів: технологічного та концептуального. Крім цього, проєкт має відповідати вимогам керованості, реалістичності, реалізованої істинності та дійсного результату. Вищезазначена структура може видозмінюватися за умови зміни типу проєктування. Варто зазначити, що в напрямі зацікавленість учених та практиків проєктуванням значно підвищилася, але, на жаль, лише в теоретичному плані, без суттєвого змістово-функціонального (змістово-технологічного) розвитку [1; 7–9; 12; 14–16].

Діагностувальна компетентність визначається як здатність ефективно використовувати методи та інструменти для збору, аналізу та оцінки інформації у процесі вирішення завдань. В контексті військової науки ця компетентність має багатогранний характер, охоплюючи як загальні методи дослідження, так і специфічні для військового напрямку.

Проєктна діяльність, спрямована на дослідження конкретних військових питань, є ідеальним засобом формування діагностувальної компетентності. Участь у проєктах дозволяє науковцям отримати практичний досвід збору та обробки інформації, вивчення методів військового аналізу та вирішення конкретних завдань. Важливим етапом є правильний вибір теми проєкту. Тема повинна відповідати актуальним проблемам військової науки та водночас бути достатньою складною для розвитку діагностувальної компетентності. Важливо, щоб проєкт включав елементи дослідження, аналізу та висновків [4–7; 9; 17–19].

Проєктна діяльність часто виконується в групах. Організація ефективної командної роботи дозволяє розвивати навички співпраці, обміну ідеями та взаємодопомоги. Кожен учасник має відповідальність за конкретний аспект проєкту, що сприяє рівномірному розподілу навчального навантаження.

Використання інформаційних технологій у процесі проєктної діяльності розширює можливості науковця у зборі та обробці даних. Використання спеціалізованих програм та інструментів для військового аналізу дозволяє підвищити якість результатів.

Важливо підкреслити той факт, що недостатньо розглядається вищезазначена проблема у зв'язку із розкриттям сутності та механізмів розвитку критеріальної педагогічної творчості в процесі майбутніх наукових працівників. Для успішної реалізації військовим науковим працівником він має володіти репродуктивним рівнем проєктної культури. Під проєктною культурою військового науковця ми розуміємо частину його загальної професійної культури, яка відображає критеріальні засоби, способи та результати трансформувального відношення до дослідницької діяльності, яка виражається в рівні наукової підготовленості [6–7; 10; 14–17].

З метою більш ефективного формування цього виду діяльності під час навчально-методичних зборів із науковими працівниками нами розроблено курс лекцій “Особливості проєктної культури військового фахівця”. Практика впровадження в систему професійної підготовки фахівців ЗС України цього засобу показала, що військовослужбовці вищезазначених військово-облікових спеціальностей успішно опановують основами культурних норм по розробці та практичній реалізації

різноманітних проєктів та програм різних вікових груп та категорій, що забезпечує надійне виконання ними завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової діяльності.

Висновки. У результаті дослідження визначено сутнісну характеристику проєктної діяльності військового наукового працівника. Крім цього, досліджено генезис та розвиток уяви про проєктну діяльність як виду військово-професійної діяльності наукового працівника. Відповідно до стану соціокультурної ситуації та теоретико-методологічних розробок у вибраному нами напрямі дослідження, проблема розробки теорії та технології проєктної діяльності науковця у вищому військовому навчальному закладі нині є досить важливою та актуальною, а її розробка має базуватися на системно-діяльнісній методології. Це є ефективним напрямом побудови теоретичної та нормативної моделей її реалізації у військовій практиці. Успішне опанування військовим науковим працівником проєктно-програмною діяльністю дасть змогу здійснити критеріально-управлінські дії щодо розвитку та вдосконалення у різних умовах службово-бойової (навчально-бойової) діяльності.

Опанування військовими фахівцями проєктною культурою та використання методу проєктів в освітньо-науковому процесі майбутніх наукових працівників є перспективним напрямом удосконалення та ефективного виконання ними завдань за призначенням. Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі передбачають розробку автоматизованої тестової програми з курсу "Особливості проєктної культури військового фахівця", призначеної для формування необхідних теоретичних знань та практичних умінь фахівців в системі їхньої професійної освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Горбатюк Р.М., Білан Н.М., Сіткар С.В. Діагностична компетентність у структурі професійної підготовки здобувачів вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2023. № 8/216, С. 53–57.
2. Lukianova L. Formation and Development of Information and Communication Competencies of Pedagogical Universities Students: Experience of Ukraine. In: Tomczyk, Ł., Fedeli, L. (eds) *Digital Literacy for Teachers. Lecture Notes in Educational Technology*. 2022. P. 519–537. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-19-1738-7_24
3. Плохута І.С., Ягунов В.В. Діагностувальна компетентність майбутніх фахівців як предмет науково-педагогічного дослідження. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2021. Вип. 46, том 2. С. 207–216.
4. Kravchenko O.I., Tymchuk D.S., Pavlysh T.H., Kyslenko D.P., Lutsenko O.V. Educational management of innovative pedagogical process in higher education institutions (Heis). *International Journal of Higher Education*. 2020. Т. 9, №7., Р. 1–11.
5. Власко С.В., Шемчук В.А., Корнієнко О.Д., Тришун Р.М., Василенко М.М. компетентнісний підхід до організації заходів попередження травматизму в освітньому процесі здобувачів вищої освіти, які займаються армспортом. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. 2020. Вип. 24. Т. 1. С. 248–252.
6. Шемчук В.А., Рибалка П.Ф., Мілаєв О.І., Леоненко А.В., Чередніченко С.В. Формування енергозбережувальної компетентності у спортсменів-єдиноборців. *Збірник наукових праць «Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах»*. 2020. № 72. Т. 2. С. 159–165.
7. Шемчук В.А., Поливанюк В.В., Муштатов Ю.В., Федоренко О.О., Одеров А.М. Модель формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. 2020. Вип. 29. Т. 4. С. 240–248.
8. Шемчук В., Хацаюк О., Ковтуненко А., Муштатов Ю., Корнієнко О., Соколовський В. Формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів до дій в умовах радіаційної, хімічної та біологічної небезпеки. *Збірник наукових праць «Військова освіта»*. 2021. № 1 (43). С. 360–380.
9. Вербин Н.Б., Климович В.Б., Шемчук В.А., Одеров А.М., Катихін В.М. Теоретичні складники проєктної діяльності викладача фізичної підготовки та спорту вищого військового навчального закладу. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. 2020. № 22, Т. 1. С. 165–169.
10. Шемчук В.А., Гутченко О.А., Шемчук О.М. Конструювання педагогічної моделі формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів різних інституцій сектору безпеки і оборони до дій в умовах радіаційної, хімічної та біологічної небезпеки. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. 2021. № 32, Т. 1. С. 166–170.
11. Шемчук В., Дмитренко С., Климович В., Хуртенко О., Курбакова С. Результати визначення професійних компетентностей жінок-єдиноборців високої кваліфікації. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. 2020. № 30, Т. 4. С. 271–279.
12. Поливанюк, В.В., Шемчук, В.А. (2021). Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. *Актуальні проблеми розвитку службово-прикладних, традиційних та східних єдиноборств* : зб. наук. праць за матеріалами XV міжнар. наук.-метод. конф., присвяченої пам'яті доктора пед. наук, проф. Бізіна Віктора Петровича, м. Харків, 30 листоп. 2021 р. Харків, С. 112–116.
13. Kholodova O., Shemchuk V., Trachuk S., Semenenko V., Brychuk M., Pidoprygora M. Simulation of Competitive Activities of Skaters in Short-Track. *Physical Education Theory and Methodology*. 2022. 22(3), P. 401–406. <https://doi.org/10.17309/tmf.v.2022.3.15>

14. Nikolaienko V., Maksymchuk B., Donets I., Oksom P., Verbyn N., Shemchuk V., Maksymchuk I. Cycles of Training Sessions and Competitions of Youth Football Players. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2021. Vol. 13 (2). P. 423–441.
15. Shkabarina M., Verbytska K., Vitiuk V., Shemchuk V., Saleychuk E. Development of Pedagogical Creativity of Future Teachers of Primary School By Means of Innovative Education Technologies. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2020. Vol. 2. P. 137–155. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.4/338>
16. Oleniev D.G., Petrachkov O.V., Verbyn N.B., Shemchuk V.A., Tiazhyna A.M. Dynamics of the Professional Endurance Indicators in Officers of the Operational Level in a Higher Military Educational Institution During Training. *Journal of Intellectual Disability-Diagnosis and Treatment*. 2021. Vol. 9, № 5. P. 495–503.
17. Konokh A., Shemchuk V., Konokh O., Budz I., Buzhyna I. Use of Symbiosis of Innovative-Traditional Methods of Teaching Special Disciplines. *Journal of Critical Reviews*. 2020. Vol. 7, № 13. P. 113–115.
18. Malinovska N., Borova V., Benera V., Shemchuk V., Gogol I. Interactive training tools in the modern educational process. *Systematic Reviews in Pharmacy*. 2020. Vol. 11, № 9. P. 478–480.
19. Марков, О.В., Самсонов, Ю.В., Шемчук, В.А., Бородін, С.В., Атаманенко, І.О. Формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів різних інституцій сектору безпеки і оборони України в системі вогневої підготовки із використанням сучасних технічних засобів навчання. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. 2021. № 32. Т. 2. С. 194–198.